

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi
The Journal of International Social Research
Cilt: 7 Sayı: 34 Volume: 7 Issue: 34
www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

FINANSAL OKURYAZARLIK: İŞLETME BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA

FINANCIAL LITERACY: A RESEARCH ON THE STUDENTS OF BUSINESS ADMINISTRATION DEPARTMENT

Bahadır ERGÜN*

Arzu ŞAHİN**

Erhan ERGİN***

Öz

Bireylerin gelirlerini, birikim ve yatırımlarını doğru değerlendirip, bütçelerini yönetebilme yetkinliği olarak tanımlanabilen finansal okuryazarlık kavramı, karmaşık finansal karar alma süreçleri ve bireylerin bu konuda verdikleri kararların ekonomik sisteme etkileri ışığında, gerek ülke gerekse dünya ekonomisi açısından hayati öneme sahiptir. Bu çalışmada öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyleri ve finansal okuryazarlığın demografik özellikler ile ilişkili olup olmadığı, işletme bölümü öğrencilerine uygulanan anket sonucu elde edilen verilere ki-kare bağımsızlık testi uygulanarak ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Sonuç olarak öğrencilerin yalnızca temel düzeyde finansal okuryazar oldukları; öğrencilerin temel enflasyon bilgilerinin cinsiyetlerine, öğretim şekillerine ve ortalama aylık hane gelirlerine göre; borsanın temel işlevi bilgilerinin cinsiyetlerine göre; faiz oranlarının tahvil fiyatlarına etkisine ilişkin bilgilerinin öğretim şekillerine göre; hisse senedi çeşitlendirmesine ilişkin bilgilerinin cinsiyetlerine göre ve son olarak varlık çeşitlendirme bilgilerinin de aylık ortalama hane gelirlerine göre değiştiği gözlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Finansal Okuryazarlık, Demografik Özellikler, İşletme Bölümü Öğrencileri.

Abstract

Financial literacy which can be defined as the ability of evaluating income, savings and investments and managing the budgets of individuals, has a vital importance for either local and global economy in the light of the knowledge about the complex financial decision making process and the impacts of this decisions to the economic system. The aim of this paper is to determine the financial literacy levels of the student and to present the relation between the financial literacy and individuals' demographic characteristics through chi-square independency test with the help of the data derived from a survey conducted to the department of business administration students. In conclusion it is observed that the students are only basic level financially literate; the basic inflation knowledge varies by the gender, daytime-evening education situation and monthly average household income; the knowledge about the basic function of stock market varies by the gender factor; the knowledge about the effects of the fluctuations to the bond prices varies by the daytime-evening education situation; the knowledge about the stock diversification varies by the gender factor and finally the asset diversification knowledge varies by the monthly average household incomes of students.

Keywords: Financial Literacy, Demographic Characteristics, Students of Business Administration Department.

*Yrd. Doç. Dr., Adana Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, İşletme Fakültesi.

**Arş. Gör., Adana Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, İşletme Fakültesi.

***Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi.

1. GİRİŞ

Finansal okuryazarlık kavramı üzerinde fikir birliğine varılabilmiş bir tanım bulunmamakla birlikte, bireylerin gelirlerini, birikim ve yatırımlarını akıllıca değerlendirip, bütçelerini doğru yönetebilme yetkinliğine sahip olması olarak tanımlanabilir.

Dünya genelindeki ekonomik gelişmeler ve finansal serbestleşme ile bireylerin finansal sisteme daha fazla entegre olmaları ve karmaşıklaşan finansal karar alma süreçleri bireylerin bu konudaki bilgi düzeylerini daha önemli hale getirmektedir. Bu bağlamda okuryazarlık, gerek piyasaların gerek de tümüyle ülke ve dünya ekonomisinin gelişimi ve etkinliği açısından oldukça önemli bir yer kazanmıştır. Diğer bir ifade ile bireylerin finansal okuryazarlık seviyeleri gündelik yaşantılarını etkilediği kadar toplumsal bir bakış açısı ile tüm finansal sistemin etkinliğine ve verimliliğine etki etmektedir. Bu etkileri sebebiyle finansal okuryazarlık gerek konuyla ilgili akademisyenlerin gerekse de hükümetlerin ilgi alanındaki bir konudur. Birçok ülkede konuyla ilgili akademik çalışmalar yapılmakta, bireylerin finansal okuryazarlık seviyeleri ölçülmekte, beklenenden düşük çıkması durumunda bunun sebepleri araştırılmakta ve konuyla ilgili eğitim faaliyetleri düzenlenmektedir.

Bu çalışmada işletme bölümü öğrencilerinin seçilmiş olması iki açıdan önemlidir. Öncelikle yaşları dolayısı ile bu öğrencilerin önümüzdeki bir ya da dört yıl içinde çalışma hayatına atılacak, kendi paralarını kazanacak ve de gelirlerini, tasarruflarını ve yatırımlarını yönetecek olmalarından; ikincisi ise işletme bölümü öğrencilerinin aldıkları finans, iktisat ve muhasebe gibi derslerden dolayı finansal okuryazarlıklarının diğer bireylere oranla daha yüksek olması beklentisindedir. Böylece dolaylı olarak işletme bölümü müfredatında yer alan ilgili derslerin finansal okuryazarlığı ne şekilde etkilediği de ölçülebilecektir. Çalışmada işletme bölümü öğrencilerinin finansal okuryazarlık seviyelerinin yanında, finansal okuryazarlıklarının seçilmiş demografik özelliklerine göre farklılaşp farklılaşmadığı analiz edilmiştir.

Çalışmanın bundan sonraki bölümlerinde finansal okuryazarlığın farklı tanımlarına, önemine, kullanılan analiz yöntemi ve bulgularına, son olarak da sonuç ve önerilere yer verilecektir.

2. Finansal Okuryazarlık

Finansal okuryazarlık kavramıyla ilgili olarak literatürde üzerinde fikir birliğine varılmış bir tanım bulunmamaktadır. Farklı kurumların, şirketlerin ve araştırmacıların çeşitli tanımlamalarına rastlamak mümkündür.

Noctor ve diğerlerinin (1992) yaptıkları tanım finansal okuryazarlık hakkında bilinen en eski tanımlardan biridir. Yazarlara göre finansal okuryazarlık bireylerin paralarını yönetirken bilinçli değerlendirmeler yapabilmesi ve efektif kararlar alabilmesidir (Goel ve Khanna, 2013: 338). Bu tanım yaygın şekilde, Finansal Hizmetler Kurumu (FSA), İngiltere'deki Ulusal Sürekli Yetişkin Eğitim Enstitüsü (NIACE), ANZ Bankası ve Avustralya'da ki yetişkin okuryazarlık konseyi de dâhil olmak üzere birçok araştırma kuruluşu tarafından benimsenmiştir.

Schagen ve Lines (1996) bu kavramın finansal planlama, problem çözme, karar verme olmak üzere üç ana yetenek üzerine kurulu olduğunu belirtmiştir. Yazarlar finansal okuryazar birinin para yönetiminin ana kavramlarını anlayabileceğini, finansal kurumların, sistemlerin ve servislerin çalışma şekilleri hakkında bilgi sahibi olacağı ve finansal konuların yönetiminde etkinliğe ve sağlamlığa ortam hazırlayabilecek tutuma sahip olacağını ileri sürmüşlerdir.

Daha sonra yapılan araştırmalarda daha detaylı tanımlara rastlamak mümkündür. Örneğin Marcolin ve Abraham'a (2006) göre finansal okuryazar; bir banka hesabını dengede tutma, bütçe hazırlama, gelecek için tasarruf yapma, borcu yönetmek veya borçtan sakınmak için strateji öğrenme yeteneğine sahip olan kişidir. Morgan'a (2003) göre ise finansal okuryazarlık insanlara, tüm yönleriyle onların bütçeleme, harcama, tasarruf, finansal ürün ve hizmetlerin kullanımı, bankacılık yoluyla günlük borçlanma, gelecek için yatırım ve planlama hakkında bilinçli ve güvenli kararlar sağlama ile ilgilidir.

Sosyo-Finansal Araştırmalar Enstitüsü (ISFS) tarafından yapılan çalışmada bu kavram şu şekilde ifade edilmektedir; finansal okuryazarlık, maddi refahı etkileyen bireysel finansal

durumlar hakkında okuma, analiz, yönetim ve bağlantı kurabilme becerisidir. Mandell'e(2006) göre finansal okuryazarlık insanların kendi yararına önemli finansal kararlar almak için ne bilmesi gerektiğidir.

Finansal eğitim konusunda öncü kuruluşlardan biri olan Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD)2011 yılına kadar konuyla ilgili yayınladığı çalışmalarda genel bir finansal okuryazarlık kavramı tanımlamak yerine finansal eğitim kavramını tanımlamıştır. 2011 yılından itibaren farklı çalışmalar için farklı tanımlar kullanmıştır bu tanımlardan bazıları ise aşağıda açıklanmaya çalışılmıştır.

- OECD bünyesinde kurulan Finansal Eğitime Yönelik Uluslararası İşbirliği (INFE) 2011 yılında yaptığı çalışmada finansal okuryazarlığı; güçlü finansal kararlara ve sonuçta bireysel finansal refaha ulaşmak için gerekli farkındalığın, bilginin, becerinin, tutumun ve davranışın kombinasyonu şeklinde tanımlanmıştır.
- OECD tarafından Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı'nda (PISA) yapılan bir diğer finansal okuryazarlık tanımı ise; finansal kavramları ve becerileri tecrübe ve kavrama, güdü ve güven, bir dizi finansal durum karşısında bireyin ve toplumun finansal refahını geliştirmek ve ekonomik hayata katılımı sağlamak; etkili kararlar vermek için bu tecrübe ve kavrayışı uygulamak şeklindedir.

İlgili literatüre önemli katkılar sağlamış olan Lusardi'ye (2008) göre finansal okuryazarlık temel finansal okuryazarlık ve ileri düzey finansal okuryazarlık olarak ikiye ayrılmaktadır. Temel düzeyde finansal okuryazarlık, faiz oranlarının işleyişi ile ilgili yorum yapma, enflasyonun etkilerini algılama, risk çeşitlendirme kavramını algılama becerileriyle ilgilidir. İleri düzeyde finansal okuryazarlık, borsanın işlevi, yatırım fonları bilgisi, faiz oranları ve tahvil fiyatları arasındaki ilişkinin bilgisi ile ilgilidir.

Amerika'da finansal okuryazarlıkla ilgili Başkan'a rapor hazırlayan danışma konseyi,(PACFL) finansal okuryazarlığı; kişinin bir ömür boyunca finansal refahı için, finansal kaynakları etkin şekilde yönetme; bu bilgiyi ve yeteneği kullanma becerisi olarak tanımlar(PACFL, 2008: 4).

Son olarak, kendi ifadeleriyle amaçları finansal okuryazar bir Türkiye için eko-sistem oluşturmak olan FODER'e (Finansal Okuryazarlık Derneği) göre finansal okuryazarlık bireylerin gelirlerini, birikim ve yatırımlarını akıllıca değerlendirip, bütçelerini doğru yönetebilme yetkinliğine sahip olabilmesidir.

Tanımlamalarda ufak farklılıklar olmasına rağmen tutarlılıklar dikkat çekicidir. Hogarth bu tutarlılıkları davranışsal terimlerle hangi bireylerin finansal okuryazar olduklarını belirterek açıklamıştır. Yazara göre para ve varlık yönetimi, bankacılık, yatırım, kredi, sigorta ve vergiler konularında bilgili, eğitilmiş, haberdar, para ve varlık yönetiminin belli başlı temel kavramlarını kavrayan, finansal kararları planlamak ve yerine getirmek için tecrübe ve kavrayışı kullanan kişiler finansal okuryazardır(Cudevd, 2006: 103).

3. Finansal Okuryazarlığın Önemi

Yirminci yüzyılın son çeyreğinde ve 21. yüzyılın başlarında dünya ekonomisinde özellikle finansal sistemde çok hızlı gelişmeler ve dönüşümler yaşanmıştır. 1970'lerin başında Bretton-Woods sisteminin yıkılması ve sabit döviz kuru politikalarının terki ile finansal piyasaların küreselleşmesi bu piyasaların entegrasyonunu teşvik etmiş, uluslararası finansal piyasalarda rekabet yoğunlaşmıştır. Bilgisayar ve telekomünikasyon teknolojilerindeki olağanüstü gelişmelerle, fiyatlar ve bilgiler çok daha şeffaf hale gelmiş ve sermaye maliyetleri önemli ölçüde azalmıştır. Dış ticaretteki liberalleşmeyi sermaye hareketlerinde liberalleşme takip etmiş, uluslararası sermaye hareketlerinin önündeki engeller kaldırılarak sermayenin serbest dolaşımı sağlanmıştır. (Yılmaz ve Tuncay, 2012: 345).

Finans piyasalarında yaşanan bu serbestleşme yeni finansal enstrümanları, uygulamalardaki çeşitlenmeyi ve böylece daha karmaşık finansal ürünlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu durum başta birey ve hane halkı olmak üzere ekonomik sistem içerisinde

finansal karar alanların gerek gündelik yaşamlarına gerekse uzun dönemli planlarına ilişkin algı, tutum ve davranış sürecinde hayati bir rol oynamaktadır.

Finans üzerine eğitim almış insanların bile, günümüzün karmaşık finans dünyasında doğru kararlar almakta zorlanıyor olmaları bu durumun açık bir göstergesidir. Son yıllarda finansal piyasalarda meydana gelen gelişmeler, nüfus ile ilgili değişimler, ekonomik ve idari değişikliklerin hepsi finansal eğitimin önemine işaret etmektedir. Özellikle ABD başta olmak üzere, birçok gelişmiş ülkede insanların önemli bir kısmı maalesef hiç tasarruf yapmamaktadır. Dolayısıyla, nüfusu her geçen gün artmakta olan dünyada doğal kaynaklarda yaşanan yetersizlikler sonucu, toplumların finansal okuryazarlık düzeylerini yükseltmek ve tasarruf bilincinin yayılmasını sağlamak tüm ülkelerin ekonomik ve sosyal politikaları arasında ön sıralarda yer almaktadır (TEB, 2013: 2).

Finansal piyasaların daha karmaşık bir hale gelmesi ve bireylerin finansal kararlar için daha fazla risk ve sorumluluk alması nedeniyle finansal okuryazarlık finansal tüketiciyi yeterli oranda korumak ve sadece finansal piyasaların değil aynı zamanda ekonominin de sorunsuz işlemlerini sağlamak için gerekli görülmektedir (Temizel, 2010: 15).

Jariwala ve Sharma'ya (2011) göre finansal okuryazarlığın faydaları oldukça fazladır. Bireysel düzeyde incelendiğinde finansal okuryazarlar daha az harcıyıp daha fazla tasarruf ederler ve riskleri daha doğru yönetirler. Makro düzeyde ise finansal ürünlere ve hizmetlere olan talebin artması dolayısı ile iktisadi dalgalanmaların azalmasına, finansal piyasa araçlarının geliştirilmesine ve iktisadi kalkınmanın hızlandırılmasına katkı sağlar. Bunlara ek olarak finansal okuryazarlığın artmasıyla artacak rekabet sonucu sermayenin etkin dağılımı da daha olası hale gelir.

Finansal okuryazar olmama yalnızca bireylerin kendi sorunu değil ulusal finansal bir sorundur. Öyle ki, birikim, tasarruf yapma alışkanlığının topluma kazandırılmamış olması, iflas ve haciz gibi finans sektörünü sekteye uğratacak olayların artması, bir sorundur. Bu nedenle finansal okuryazarlığın, sosyo-ekonomik statü, yaş ve cinsiyet gibi ayrımlar olmadan tüm toplumu kapsaması ve bunun geleceği de düşünerek eğitim kurumlarına yayılması gerekmektedir (Bayram, 2010: 16).

Finansal okuryazarlık kavramı her birey için olduğu kadar üniversite öğrencileri için de önemlidir. Günümüz üniversite öğrencileri de faturalarını banka aracılığı ile ödemek, kredi kartı kullanmak, harç ödemelerini internet bankacılığı ile yapmak, seyahat sigortası ve sağlık sigortası yaptırmak, eğitim kredisi almak şeklinde finansal ürünleri kullanmaktadır. Üstelik kariyerinin henüz başlarında olan bu genç bireylerin önlerinde finansal olarak da planlanması ve yönetilmesi gereken uzun bir yaşam bulunmaktadır. Bu dönemin finansal açıdan başarı ile yönetilebilmesi bireyin finansal refahı üzerinde doğrudan etkilidir (Temizel ve Bayram, 2011: 12).

4. Literatür

Finansal okuryazarlık kavramı, yukarıda bahsedilen önemi dolayısı ile birçok araştırmacı tarafından üzerinde çalışılan bir konu olmuştur. Çalışmanın bu bölümünde dünyada ve Türkiye'de konu ile ilgili bazı çalışmalara ve bunların bulgularına yer verilecektir. Çalışmaların geneliyle ilgili ilgi çekici noktalardan biri ülkelerin gelişmişlik düzeylerinden bağımsız olarak finansal okuryazarlığın oldukça düşük olmasıdır (Lusardi 2011:13).

Cude ve diğerleri (2006) üniversite öğrencileri arasında yaptıkları çalışmalarında öğrencilerin finansal bilgilerinin yetersiz olduğunu ve finansal sosyalleşmede anne-babanın önemli rol oynadığını ileri sürmüşlerdir. Lusardi ve Mitchell (2007) finansal okuryazarlığın önemli unsurlarından biri olan emekliliğe hazırlık konusuyla ilgili yaptıkları çalışmalarında az eğitilmiş, düşük gelirli, Afro-Amerikalı ve Latin Amerikalı bireylerin emekliliğe en az hazırlanan gruplar olduklarını gözlemlemiştir. Lusardi ve Mitchell (2008) finansal okuryazarlığın kadınlar arasında oldukça düşük olduğunu ve finansal okuryazarlığı düşük olan kadınların emeklilik planlamasında başarı oranlarının da düşük olduğunu belirtmiştir.

Lusardi ve Tufano (2009) yaptıkları çalışmalarında ABD vatandaşlarının borç okuryazarlığı, finansal tecrübeleri ve kendi borçluluk durumları hakkındaki değerlendirmelerini analiz etmişlerdir. Bulgular yalnızca katılımcıların üçte birinin kredi kartı borçlarının vadesi geçtiğinde bileşik faiz uygulandığını bildiğini, diğer bir ifadeyle borç okuryazarlığının düşük olduğunu göstermiştir. Düşük borç okuryazarlığı seviyesindeki bireylerin yaptıkları finansal işlemlerde daha yüksek maliyetlerle karşı karşıya kaldıkları da ileri sürülmüştür. Lusardi ve Mitchell (2009) bireylerin finansal okuryazarlıkları ve emeklilik planları arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarında daha iyi derecede finansal bilgiye sahip bireylerin emeklilik planlaması yapmaya daha yatkın olduklarını gözlemlemişlerdir.

Temizel (2010) Eskişehir’de mavi yakalı çalışanların finansal okuryazarlıkları üzerine yaptığı çalışmada, günlük yaşamlarını kolaylaştıracak, yaşam kalitelerini yükseltecek bilgi ve uygulamalara duyarlı olduklarını, diğer taraftan bu konuda yardımcı olabilecek kurumsal düzenlemelere erişimde yetersiz kaldıklarını ileri sürmüştür. Erişimin ticari organizasyonlara bırakılmasının bilgilerin tek yönlü olma riskini gündeme getirmektedir. Yazara göre bu konuda kamunun liderliğinde ve gözetiminde ancak özel sektör kuruluşları, tercihen finans endüstrisi kurumları eliyle yürütülecek finansal okuryazarlık programlarına katılanların elde edeceği başarılar, bu tür programların en önemli temsilcisi olacaktır.

Rooij, Lusardi ve Alessie (2011) finansal okuryazarlık ve hisse senedi piyasasında işlem yapma arasındaki ilişkiyi araştırdıkları çalışmalarında kullandıkları anketi cevaplayanların çoğunluğunun bileşik faiz, enflasyon, paranın zaman değeri gibi temel kavramları bildiklerini ama daha ileri seviye sayılabilecek tahvil ve hisse senedi arasındaki farklar, faiz oranlarındaki değişimlerin tahvil fiyatlarına etkisi, temel risk dağıtımı gibi konularda çok azının bilgi sahibi olduğunu belirtmişlerdir. Yazarlara göre daha da önemlisi finansal okuryazarlık finansal kararlar vermede etkilidir, düşük finansal okuryazarlık düzeylerindeki bireyler hisse senedi piyasalarında daha az sayıda ve miktarda yatırım yapmaktadırlar. Lusardi ve Mitchell (2011) Amerikan vatandaşları arasında yaşlıların, kadınların, azınlıkların ve düşük eğitilmiş olanların düşük finansal okuryazarlık seviyelerine sahip olduklarını ileri sürmüştür. Temizel ve Bayram (2011) Anadolu Üniversitesi İİBF öğrencilerine yönelik yaptıkları çalışmalarında öğrencilerin finansal durumlarını yönetmede kendilerini olduğundan daha başarılı olarak algılamakta olduklarını ve finansal okuryazarlık düzeyinin yükseltilmesini sağlayacak program içeriklerinin eğitim müfredatlarında yer alması gerektiğini ileri sürmüşlerdir.

Sohn ve diğerleri (2012) ergenlik çağındaki Güney Korelilerin finansal sosyalleşme araçları (bilgi kaynakları), finansal tecrübeleri, parasal konulardaki tutumları, demografik özellikleri ve finansal okuryazarlıkları arasındaki ilişkileri test etmek için yaptıkları çalışmalarında; finansal sosyalleşme aracı olarak öncelikli olarak medyayı seçen ve banka hesapları olan deneklerin daha yüksek finansal okuryazarlık seviyelerinde olduklarını belirtmişlerdir. Bunun yanında parayı bir çeşit ödül olarak gören, orta düzeyde harçlık alan ergenlerde de diğerlerine oranla daha yüksek finansal okuryazarlık seviyeleri gözlenmiştir.

Klapper, Lusardi ve Panos (2013) Rusya’da, finansal kriz döneminde düşük finansal okuryazarlığın etkilerini ortaya koymak için yaptıkları çalışmalarında; borçlanma oranlarının hızlı bir şekilde arttığı bir ortamda dahi ankete katılanların sadece %41’inin bileşik faiz kavramını bildiklerini, yalnızca %46’sının enflasyonla ilgili basit bir soruyu cevaplayabildiğini ileri sürmüşlerdir. Ayrıca finansal okuryazarlık düzeyi yüksek bireylerin 2009’daki negatif gelir şokunda daha az zarar gördüklerini ortaya koymuşlardır. Steen ve MacKenzie (2013) Avustralya’da yaptıkları çalışmalarında finansal okuryazarlığın kişilerin evsiz kalma olasılıklarını azalttığı yönünde bulgular ileri sürmüşlerdir. Disney ve Gathergood (2013) Birleşik Krallık’ta finansal okuryazarlık ve tüketici kredileri arasındaki ilişkiyi incelemek üzere yaptıkları çalışmalarında tüketici kredisi kullananların düşük finansal okuryazarlık seviyesinde olduklarını ve düşük finansal okuryazarlığın bireylerin finansal konularda kendine güven sorunlarını da beraberinde getirdiğini belirtmişlerdir.

Duca ve Kumar (2014) yaptıkları çalışmalarında finansal okuryazarlığı yüksek bireylerin %3-5 oranında mortgage kredilerinin daha az iptal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

5. Yöntem ve Veri

Çalışmada genel olarak öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin yanında, bu finansal okuryazarlık düzeyleri ile demografik özellikleri arasında herhangi bir ilişkinin olup olmadığı ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü öğrencilerinin seçilen konulardaki finansal bilgi düzeyleri anket yöntemiyle araştırılmıştır. İlgili literatürde kullanılan anketler araştırılmış ve bunun sonucunda Lusardi'nin (2008) çalışmasında kullanmış olduğu anketten faydalanılmıştır. Anket öğrencilerin temel faiz, temel enflasyon, borsanın işlevine ilişkin, yatırım fonu, faiz oranları ile tahvil fiyatları arasındaki etkileşime ilişkin, hisse senedi çeşitlendirmesine ilişkin, finansal araçların risk düzeylerine ilişkin, uzun vade getirisi, varlık çeşitlendirmesine ilişkin bilgilerini ölçmeyi amaçlamıştır. Buna ek olarak aynı ankette demografik karakteristiklerden öğrencilerin cinsiyetleri, kaçınıcı sınıfta oldukları, kaçınıcı öğretim oldukları, genel not ortalamaları, anne-babalarının eğitim düzeyleri ve ortalama aylık hane gelirleri öğrenilmiştir.

Anketlerin doldurulması ile ilgili olarak, popülasyon dört sınıf ve I. ve II. öğretim olarak toplam 8 gruptan oluşmaktadır. Toplam öğrenci sayısı ise 448'dir. Bu grupların her birine teker teker ulaşılmış ve o anda sınıfta olanlardan anketi doldurmaları istenmiştir. Kolayda örnekleme yöntemi sonucunda öğrencilerin 275 tanesi anketi doldurmuştur. Bu bağlamda ulaşılabilen örneklem, toplam popülasyonun %61,38'idir. Anketlerin doldurulması işlemi Kasım 2013'te gerçekleştirilmiştir.

Öğrencilerin yukarıda sıralanan finansal konulardaki bilgi düzeylerinin, demografik özelliklerine göre farklılık gösterip göstermediğini ortaya koyabilmek için değişken grupları arasındaki ilişki bulunup bulunmadığını araştıran Ki-kare testinden faydalanılmıştır. Diğer bir ifadeyle bu çalışmada finansal bilgi türlerinin tek tek demografik özelliklerden bağımsız olup olmadığı test edilmiştir. Ki-kare dağılımı kesikli verilere uygulanıyor olmasına karşın sürekli bir dağılımdır. Süreklilik varsayımının sağlanması için her bir hücrede en az 5 gözlem olması gerekir. Bunu düzeltme yöntemlerinden birisi de kategorileri toplulaştırma (Güngör ve Bulut, 2008). Bu çalışmada da sürekliliğin sağlanması amacıyla kategori toplulaştırılması yöntemi seçilmiştir.

Ki-kare test istatistiğinin hesaplanmasında kullanılan formül aşağıdaki gibidir (Kalaycı, 2009: 90);

$$\chi^2 = \sum_{i=1}^m \sum_{j=1}^n \frac{(O_{ij} - E_{ij})^2}{E_{ij}}$$

$$\chi^2 > \chi^2_{\alpha; (r-1)(c-1)} \text{ ise } H_0 \text{ hipotezi reddedilir, } H_A \text{ hipotezi kabul edilir.}$$

$$\chi^2 < \chi^2_{\alpha; (r-1)(c-1)} \text{ ise } H_0 \text{ hipotezi kabul edilir, } H_A \text{ hipotezi reddedilir.}$$

Bu eşitliklerdeki (r) satır sayısını, (c) kolon sayısını, O_{ij} gözlenen frekansları, E_{ij} beklenen frekansları, $\chi^2_{\alpha; (r-1)(c-1)}$ ise ki-kare tablo değerlerini göstermektedir.

Tüm bunlara ek olarak anlamlı bir bağımsızlığın saptandığı durumlarda, bu farklılığa en çok sebep olan kesimi ortaya koyabilmek için bu alt grupların bireysel χ^2 değerleri de hesaplanmıştır. Bu bağlamda en büyük χ^2 'ye sahip gruplar söz edilen farklılığa en çok sebep olan gruplarken, en küçük χ^2 'ye sahip gruplar ise farklılığa en az sebep olan gruplardır.

Araştırmanın soruları öğrencilerle ilgili olarak aşağıdaki gibi sıralanabilir;

- Temel faiz bilgisi demografik özelliklerden bağımsız mıdır?
- Temel enflasyon bilgisi demografik özelliklerden bağımsız mıdır?

- Borsanın işlevi bilgisi demografik özelliklerden bağımsız mıdır?
- Yatırım fonları bilgisi demografik özelliklerden bağımsız mıdır?
- Faiz oranlarının tahvil fiyatlarına etkisine ilişkin bilgisi demografik özelliklerden bağımsız mıdır?
- Hisse senedi çeşitlendirme bilgisi demografik özelliklerden bağımsız mıdır?
- Finansal araçların risk düzeyi bilgisi demografik özelliklerden bağımsız mıdır?
- Uzun vadedeki getiri bilgisi demografik özelliklerden bağımsız mıdır?
- Varlık çeşitlendirme bilgisi demografik özelliklerden bağımsız mıdır?

6. Bulgular

Çalışmanın bundan sonraki kısmında yukarıda açıklandığı üzere uygulanan anket sonucu elde edilen verilerin incelenmesi ile elde edilen bulgularına yer verilecektir.

Tablo 1: Anketi Dolduran Öğrencilerin Demografik Özellikleri

	karakteristik	n	%
Cinsiyet	Erkek	92	33,45
	Kadın	183	66,55
	toplam	275	
Sınıf	Birinci Sınıf	91	33,09
	İkinci Sınıf	63	22,91
	Üçüncü Sınıf	78	28,36
	Dördüncü Sınıf	43	15,64
	toplam	275	
öğretim şekli	Birinci Öğretim	125	45,45
	İkinci Öğretim	150	54,55
	toplam	275	
genel not ortalaması	<2.00	42	23,08
	2.01-3.00	120	65,93
	3.01-4.00	20	10,99
	toplam	182*	
anne ya da babanın eğitim düzeyi	Okuryazar değil	10	3,65
	İlkokul	73	26,64
	Ortaokul	60	21,90
	Lise	85	31,02
	Üniversite	44	16,06
	Lisansüstü	2	0,73
	toplam	274	
aylık hane geliri	<1.000 TL	84	30,55
	1.001 TL-2.000 TL	92	33,45
	2.001 TL-3.000 TL	61	22,18
	>3.001 TL	38	13,82
	toplam	275	

Tablo-1'deki veriler incelendiğinde anketi dolduran öğrencilerin çoğunluğunun kadın olduğu; en çok anketin birinci sınıflarda, en az anketin dördüncü sınıflarda doldurulduğu; birbirine yakın olmakla birlikte ikinci öğretim öğrencilerini ağırlığının daha fazla olduğu; öğrencilerin genelinin not ortalamalarının 2.01-3.00 aralığında olduğu, anne- babalarının eğitimlerinin ağırlıklı olarak orta öğretim düzeyinde olduğu ve gelir düzeylerinin de düşük olduğu anlaşılmaktadır.

Buradan sonra finansal okuryazarlığın unsurlarının demografik özelliklere göre farklılık gösterip göstermediğini ortaya koyabilmek amacıyla uygulanmış olan ki-kare bağımsızlık testinin (%5 anlamlılık düzeyinde) sonuçlarına yer verilmiştir.

*Anketlerin güz yarıyılında uygulanmasından dolayı birinci sınıf öğrencilerinin genel not ortalamaları henüz hesaplanmamıştır.

Tablo 2: Temel Faiz Bilgisi

100 TL'niz olduğunu ve faiz oranının yıllık %2 olduğunu düşünün. Bu şartlar altında bankaya yatırdığınız paranın tutarı 5 yıl sonra ne kadar olur?

- o 102 TL'den fazla,
- o Tam 102 TL,
- o 102 TL'den az,
- o Bilmiyorum.

		Doğru Cevap Verenler		Doğru Cevap Veremeyenler		χ^2	p
		n	%	n	%		
Cinsiyet	Erkek	78	34,98	14	26,92	1,229	0,268
	Kadın	145	65,02	38	73,08		
Sınıf	Birinci Sınıf	67	30,04	24	46,15	6,564	0,087
	İkinci Sınıf	53	23,77	10	19,23		
	Üçüncü Sınıf	69	30,94	9	17,31		
	Dördüncü Sınıf	34	15,25	9	17,31		
Öğretim Şekli	Birinci Öğretim	103	46,19	22	42,31	0,256	0,613
	İkinci Öğretim	120	53,81	30	57,69		
Genel Not Ortalaması (4.00 üzerinden)	<2.00	38	24,36	5	17,86	0,639	0,727
	2.01-3.00	100	64,10	20	71,43		
	3.01-4.00	18	11,54	3	10,71		
Anne ya da babanın bitirdiği en yüksek okul derecesi	Okuryazar değil	7	3,14	3	5,77	3,386	0,495
	İlkokul	63	28,25	11	21,15		
	Ortaokul	45	20,18	15	28,85		
	Lise	71	31,84	14	26,92		
	Üniversite ve Lisansüstü	37	16,59	9	17,31		
Ortalama Aylık Hane Geliri	<1.000 TL	66	29,60	18	34,62	1,738	0,629
	1.001 TL-2.000 TL	76	34,08	16	30,77		
	2.001 TL-3.000 TL	52	23,32	9	17,31		
	>3.001 TL	29	13,00	9	17,31		

Temel faiz bilgisinin yukarıda belirtilen demografik özelliklere göre farklılık gösterip göstermediğinin araştırıldığı Tablo-2'de, bahsedilen değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulunamamış ve değişkenlerin birbirinden bağımsız olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Diğer taraftan alt gruplarda, bu soruya doğru cevap verenlerin sayısı yanlış cevap verenlerin sayısından fazladır. Buna göre öğrencilerin genel olarak temel düzeyde faiz konusunda bilgili oldukları ileri sürülebilir.

Tablo 3: Temel Enflasyon Bilgisi

Hesabınıza uygulanan faiz oranının yıllık %1 olduğunu, bunun yanında yıllık enflasyon oranının %2 olduğunu düşünün. 1 yıl sonra hesabınızdaki para ile ne kadar harcama yapabilirsiniz.

- o Daha fazla,
- o Aynı miktarda,
- o Daha az,
- o Bilmiyorum.

		Doğru Cevap Verenler		Doğru Cevap Veremeyenler		χ^2	p
		n	%	n	%		
Cinsiyet	Erkek	62	41,06	30	24,19	8,700	0,003
	Kadın	89	58,94	94	75,81		
Sınıf	Birinci Sınıf	46	30,46	45	36,29	2,611	0,456
	İkinci Sınıf	37	24,50	26	20,97		
	Üçüncü Sınıf	47	31,13	31	25,00		
	Dördüncü Sınıf	21	13,91	22	17,74		
Öğretim Şekli	Birinci Öğretim	84	55,63	41	33,06	13,983	0,000
	İkinci Öğretim	67	44,37	83	66,94		
Genel Not Ortalaması (4.00 üzerinden)	<2.00	25	23,81	18	22,78	0,864	0,649
	2.01-3.00	70	66,67	50	63,29		
	3.01-4.00	10	9,52	11	13,92		
Anne ya da babanın bitirdiği en yüksek okul derecesi	Okuryazar değil	7	4,64	3	2,42	8,515	0,074
	İlkokul	40	26,49	34	27,42		
	Ortaokul	39	25,83	21	16,94		
	Lise	37	24,50	48	38,71		
	Üniversite ve Lisansüstü	28	18,54	18	14,52		
Ortalama Aylık Hane Geliri	<1.000 TL	45	29,80	39	31,45	9,167	0,027
	1.001 TL-2.000 TL	60	39,74	32	25,81		
	2.001 TL-3.000 TL	32	21,19	29	23,39		
	>3.001 TL	14	9,27	24	19,35		

Tablo-3'te temel enflasyon bilgisi üzerinde hangi demografik özelliklerin etkili olduğu ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda öğrencilerin cinsiyetleri, öğretim şekilleri ve hane gelirlerinin temel enflasyon bilgileri üzerinde etkili olabileceği görülmektedir. Genel olarak incelendiğinde ise öğrencilerin bu soruya daha çok doğru cevap verdikleri görülmektedir. Diğer bir ifade ile öğrencileri enflasyon konusunda temel düzeyde bilgilidirler.

Tablo 4: Alt Grupların Temel Enflasyon Bilgisi ve Saptanan Demografik Değişkenlerin İlişkilerine Katkı Düzeyleri

		Doğru Cevap Verenler			Doğru Cevap Veremeyenler		
		Gözlenen	Beklenen	χ^2	Gözlenen	Beklenen	χ^2
Cinsiyet	Erkek	62	50,5	2,62	30	41,5	3,19
	Kadın	89	100,5	1,32	94	82,5	1,60
Öğretim Şekli	Birinci Öğretim	84	68,6	3,46	41	56,4	4,20
	İkinci Öğretim	67	82,4	2,88	83	67,6	3,51
Ortalama Aylık Hane Geliri	<1.000 TL	45	46,1	0,03	39	37,9	0,03
	1.001 TL-2.000 TL	60	50,5	1,79	32	41,5	2,17
	2.001 TL-3.000 TL	32	33,5	0,07	29	27,5	0,08
	>3.001 TL	14	20,9	2,28	24	17,1	2,78

Tablo 4'te temel enflasyon bilgisi ile cinsiyet, öğretim şekli ve aylık gelir arasındaki bağımlılığa en çok neden olan alt gruplar görülmektedir. Buna göre cinsiyet faktöründe sorulara doğru cevap veremeyen erkekler, öğretim şeklinde birinci öğretimde eğitim görüşüne sorulara doğru cevap veremeyenler ve son olarak da gelir faktöründe sorulara doğru cevap veremeyen ve ortalama aylık hane gelirleri 3.000 TL'nin üstünde olanlar grupları arasındaki farklılığa en çok etki etmiş olan alt gruplardır.

Tablo5: Borsanın İşlevi Bilgisi

Aşağıdaki ifadelerden hangisi Hisse Senedi Piyasasının (Borsa) işlevini en doğru şekilde tanımlar?

- o Hisse senedi getirilerinin tahmin edilmesine yarar,
- o Hisse senedi fiyatlarının artmasına sebep olur,
- o Hisse senedi almak ve satmak isteyenleri bir araya getirir,
- o Bilmiyorum.

		Doğru Cevap Verenler		Doğru Cevap Veremeyenler		χ^2	p
		n	%	n	%		
Cinsiyet	Erkek	54	33,54	38	33,33	0,001	0,971
	Kadın	107	66,46	76	66,67		
Sınıf	Birinci Sınıf	35	21,74	56	49,12	24,938	0,000
	İkinci Sınıf	42	26,09	21	18,42		
	Üçüncü Sınıf	58	36,02	20	17,54		
	Dördüncü Sınıf	26	16,15	17	14,91		
Öğretim Şekli	Birinci Öğretim	77	47,83	48	42,11	0,881	0,348
	İkinci Öğretim	84	52,17	66	57,89		
Genel Not Ortalaması (4.00 üzerinden)	<2.00	25	19,84	18	31,03	3,016	0,221
	2.01-3.00	85	67,46	35	60,34		
	3.01-4.00	16	12,70	5	8,62		
Anne ya da babanın bitirdiği en yüksek okul derecesi	Okuryazar değil	7	4,35	3	2,63	1,261	0,868
	İlkokul	45	27,95	29	25,44		
	Ortaokul	33	20,50	27	23,68		
	Lise	48	29,81	37	32,46		
	Üniversite ve Lisansüstü	28	17,39	18	15,79		
Ortalama Aylık Hane Geliri	<1.000 TL	47	29,19	37	32,46	7,436	0,059
	1.001 TL-2.000 TL	62	38,51	30	26,32		
	2.001 TL-3.000 TL	36	22,36	25	21,93		
	>3.001 TL	16	9,94	22	19,30		

Öğrencilerin borsanın temel işlevine ilişkin bilgisinin ölçüldüğü testin sonuçlarının gösterildiği Tablo-4'te öğrencilerin sınıflarının bahsedilen konudaki finansal okuryazarlıkları üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde alt grupların bu sorulara daha çok doğru cevap vermiş oldukları anlaşılmaktadır. Bu da öğrencilerin borsaya ilişkin temel düzeyde bilgi sahibi oldukları ileri sürülebilir.

Tablo 6: Alt Grupların Borsanın Temel İşlevi Bilgisi ve Sınıf Değişkeninin İlişkilerine Katkı Düzeyleri

		Doğru Cevap Verenler			Doğru Cevap Veremeyenler		
		Gözlenen	Beklenen	χ^2	Gözlenen	Beklenen	χ^2
Sınıf	Birinci Sınıf	35	53,3	6,28	56	37,7	8,88
	İkinci Sınıf	42	36,9	0,70	21	26,1	1,00
	Üçüncü Sınıf	58	45,7	3,31	20	32,3	4,68
	Dördüncü Sınıf	26	25,2	0,03	17	17,8	0,04

Tablo 6’da alt grupların borsanın temel işlevi bilgisi ve sınıf değişkeninin ilişkilerine katkı düzeyleri görülmektedir. Bu bağlamda saptanmış olan gruplar arası farklılığa en çok birinci sınıfta okuyan ve soruya yanlış cevap vermiş olan öğrencilerin neden olduğu ileri sürülebilir.

Tablo 7: Yatırım Fonu Bilgisi

Sizce aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

- o Yatırım fonlarına yatırım yapıldığında, yatırılan para ilk yıl içinde çekilemez,
- o Yatırım fonları birçok varlığa yatırım yapabilir (örneğin hem hisse senetlerine hem de borçlanma kağıtlarına),
- o Yatırım fonları, geçmiş performanslarına bağlı olarak belirli bir getiri oranını garanti ederler,
- o Bilmiyorum.

		Doğru Cevap Verenler		Doğru Cevap Veremeyenler		χ^2	p
		n	%	n	%		
Cinsiyet	Erkek	33	35,87	59	32,24	0,362	0,547
	Kadın	59	64,13	124	67,76		
Sınıf	Birinci Sınıf	25	27,17	66	36,07	4,307	0,230
	İkinci Sınıf	20	21,74	43	23,50		
	Üçüncü Sınıf	33	35,87	45	24,59		
	Dördüncü Sınıf	14	15,22	29	15,85		
Öğretim Şekli	Birinci Öğretim	42	45,65	83	45,36	0,002	0,963
	İkinci Öğretim	50	54,35	100	54,64		
Genel Not Ortalaması (4.00 üzerinden)	<2.00	13	19,40	30	25,64	1,188	0,552
	2.01-3.00	47	70,15	73	62,39		
	3.01-4.00	7	10,45	14	11,97		
Anne ya da babanın bitirdiği en yüksek okul derecesi	Okuryazar değil	4	4,35	6	3,28	2,578	0,631
	İlkokul	26	28,26	48	26,23		
	Ortaokul	21	22,83	39	21,31		
	Lise	23	25,00	62	33,88		
	Üniversite ve Lisansüstü	18	19,57	28	15,30		
Ortalama Aylık Hane Geliri	<1.000 TL	25	27,17	59	32,24	0,964	0,810
	1.001 TL-2.000 TL	33	35,87	59	32,24		
	2.001 TL-3.000 TL	20	21,74	41	22,40		
	>3.001 TL	14	15,22	24	13,11		

Tablo-8’deki test sonuçlarına göre öğrencilerin yatırım fonları hakkındaki bilgileri herhangi bir demografik özelliklerine göre değişmemektedir. Bu konudaki bilgi seviyelerinin oldukça düşük olduğu ise verilen yanlış cevapların sayısının doğru cevapların sayısından az olmasından anlaşılmaktadır.¹

Tablo 9: Faiz Oranı-Tahvil Fiyatı ilişkisi Bilgisi

Faiz oranları düşerse, tahvil fiyatları ne şekilde tepki verir.

- o Yükselir,
- o Düşer,
- o Aynı kalır,
- o Yukarıdakilerin hiçbiri,
- o Bilmiyorum.

		Doğru Cevap Verenler		Doğru Cevap Veremeyenler		χ^2	p
		n	%	n	%		
Cinsiyet	Erkek	42	35,59	50	31,85	0,425	0,515
	Kadın	76	64,41	107	68,15		
Sınıf	Birinci Sınıf	34	28,81	57	36,31	2,206	0,531
	İkinci Sınıf	31	26,27	32	20,38		
	Üçüncü Sınıf	34	28,81	44	28,03		
	Dördüncü Sınıf	19	16,10	24	15,29		
Öğretim Şekli	Birinci Öğretim	42	35,59	83	52,87	8,107	0,004
	İkinci Öğretim	76	64,41	74	47,13		
Genel Not Ortalaması (4.00 üzerinden)	<2.00	18	21,43	25	25,00	1,080	0,583
	2.01-3.00	58	69,05	62	62,00		
	3.01-4.00	8	9,52	13	13,00		
Anne ya da babanın bitirdiği en yüksek okul derecesi	Okuryazar değil	2	1,69	8	5,10	5,671	0,225
	İlkokul	32	27,12	42	26,75		
	Ortaokul	27	22,88	33	21,02		
	Lise	32	27,12	53	33,76		
	Üniversite ve Lisansüstü	25	21,19	21	13,38		
Ortalama Aylık Hane Geliri	<1.000 TL	29	24,58	55	35,03	4,290	0,232
	1.001 TL-2.000 TL	40	33,90	52	33,12		
	2.001 TL-3.000 TL	31	26,27	30	19,11		
	>3.001 TL	18	15,25	20	12,74		

Tablo-9'a göre öğrencilerin öğretim şekilleri ve sorulan soruya doğru ya da yanlış cevaplar vermeleri durumu birbiriyle ilişkilidir, diğer bir ifadeyle gruplar arasında anlamlı bir farklılık söz konusudur. Alt grupların bu soruya daha çok yanlış cevap verdikleri de diğer bir bulgudur.

Tablo 10: Alt Grupların Faiz Oranı-Tahvil Fiyatı ilişkisi Bilgisi ve Öğretim Şekli Değişkeninin İlişkilerine Katkı Düzeyleri

		Doğru Cevap Verenler			Doğru Cevap Veremeyenler		
		Gözlenen	Beklenen	χ^2	Gözlenen	Beklenen	χ^2
Öğretim Şekli	Birinci Öğretim	42	53,6	2,51	83	71,4	1,88
	İkinci Öğretim	76	64,4	2,09	74	85,6	1,57

Tablo 10'daki veriler ışığında öğrencilerin öğretim şekilleri ve sorulan soruya doğru ya da yanlış cevaplar vermeleri durumlarındaki anlamlı farklılığa en çok birinci öğretimde okuyan ve sorulan soruya doğru cevap verenlerin neden olduğu görülmektedir.

Tablo 11: Hisse Senedi Çeşitlendirmesi Bilgisi

“Tek bir şirketin hisse senedini satın almak, kazandıracığı getiri açısından hisse senedi yatırım fonu almaktan daha güvenlidir.”

- o Doğru
- o Yanlış
- o Bilmiyorum.

		Doğru Cevap Verenler		Doğru Cevap Veremeyenler		χ^2	p
		n	%	n	%		
Cinsiyet	Erkek	38	44,71	54	28,42	6,996	0,008
	Kadın	47	55,29	136	71,58		
Sınıf	Birinci Sınıf	22	25,88	69	36,32	4,087	0,252
	İkinci Sınıf	19	22,35	44	23,16		
	Üçüncü Sınıf	30	35,29	48	25,26		
	Dördüncü Sınıf	14	16,47	29	15,26		
Öğretim Şekli	Birinci Öğretim	38	44,71	87	45,79	0,028	0,868
	İkinci Öğretim	47	55,29	103	54,21		
Genel Not Ortalaması (4.00 üzerinden)	<2.00	17	26,98	26	21,49	0,704	0,703
	2.01-3.00	39	61,90	81	66,94		
	3.01-4.00	7	11,11	14	11,57		
Anne ya da babanın bitirdiği en yüksek okul derecesi	Okuryazar değil	6	7,06	4	2,11	12,636	0,013
	İlkokul	20	23,53	54	28,42		
	Ortaokul	15	17,65	45	23,68		
	Lise	22	25,88	63	33,16		
	Üniversite ve Lisanüstü	22	25,88	24	12,63		
Ortalama Aylık Hane Geliri	<1.000 TL	23	27,06	61	32,11	4,150	0,246
	1.001 TL-2.000 TL	24	28,24	68	35,79		
	2.001 TL-3.000 TL	24	28,24	37	19,47		
	>3.001 TL	14	16,47	24	12,63		

Öğrencilerin hisse senedi çeşitlendirmesi konusundaki bilgileri ile demografik özellikleri arasındaki ilişkiyi test eden Tablo-11'e göre cinsiyet bu konuda anlamlı bir şekilde belirleyici bir faktördür. Diğer taraftan da anne-baba eğitiminde de aynı şekilde anlamlı bir ilişki varlığından söz etmek mümkündür. Bu konuda ayrıca öğrencilerin bu konuda daha fazla yanlış cevap verdikleri de gözlenebilmektedir.

Tablo 12: Alt Grupların Hisse Senedi Çeşitlendirmesi Bilgisi ile Cinsiyet ve Anne-Baba Eğitimi Değişkenlerinin İlişkilerine Katkı Düzeyler

		Doğru Cevap Verenler			Doğru Cevap Veremeyenler		
		Gözlenen	Beklenen	χ^2	Gözlenen	Beklenen	χ^2
Cinsiyet	Erkek	38	28,4	3,25	54	63,6	1,45
	Kadın	47	56,6	1,63	136	126,4	0,73
Anne ya da babanın bitirdiği en yüksek okul derecesi	Okuryazar değil	6	3,1	2,71	4	6,9	1,22
	İlkokul	20	22,9	0,37	54	51,1	0,16
	Ortaokul	15	18,5	0,66	45	41,5	0,30
	Lise	22	26,3	0,70	63	58,7	0,31
	Üniversite ve Lisanüstü	22	14,2	4,28	24	31,8	1,91

Tablo 12'ye göre öğrencilerin cinsiyetleri ve sorulan soruya doğru ya da yanlış cevaplar vermeleri durumlarındaki anlamlı farklılığa en çok sorulan soruya doğru cevap veren erkeklerin neden olduğu görülmektedir. Anne-babanın eğitimi ve sorulan soruya doğru ya da yanlış cevaplar vermeleri durumlarındaki anlamlı farklılığa en çok anne-babası üniversite ve lisansüstü eğitim almış ve soruya doğru yanıt vermiş olanların katkı yaptığı anlaşılabilir.

Tablo 13: Finansal Varlıkların Riskliliği Bilgisi

"Hisse senetleri tahvillerden daha risklidir"

- o Doğru
- o Yanlış
- o Bilmiyorum.

		Doğru Cevap Verenler		Doğru Cevap Veremeyenler		χ^2	p
		n	%	n	%		
Cinsiyet	Erkek	38	36,19	54	31,76	0,571	0,450
	Kadın	67	63,81	116	68,24		
Sınıf	Birinci Sınıf	28	26,67	63	37,06	4,296	0,231
	İkinci Sınıf	25	23,81	38	22,35		
	Üçüncü Sınıf	36	34,29	42	24,71		
	Dördüncü Sınıf	16	15,24	27	15,88		
Öğretim Şekli	Birinci Öğretim	48	45,71	77	45,29	0,005	0,946
	İkinci Öğretim	57	54,29	93	54,71		
Genel Not Ortalaması (4.00 üzerinden)	<2.00	18	23,38	25	23,36	0,010	0,995
	2.01-3.00	50	64,94	70	65,42		
	3.01-4.00	9	11,69	12	11,21		
Anne ya da babanın bitirdiği en yüksek okul derecesi	Okuryazar değil	2	1,90	8	4,71	2,768	0,597
	İlkokul	27	25,71	47	27,65		
	Ortaokul	24	22,86	36	21,18		
	Lise	31	29,52	54	31,76		
	Üniversite ve Lisansüstü	21	20,00	25	14,71		
Ortalama Aylık Hane Geliri	<1.000 TL	27	25,71	57	33,53	2,424	0,489
	1.001 TL-2.000 TL	40	38,10	52	30,59		
	2.001 TL-3.000 TL	23	21,90	38	22,35		
	>3.001 TL	15	14,29	23	13,53		

Tablo-13'teki test sonuçlarına göre öğrencilerin finansal araçların risk düzeyleri hakkındaki bilgileri herhangi bir demografik özelliklerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde değişmemektedir. Bunun yanında bu konuda alınan yanlış cevap sayısı doğru cevap sayısından fazladır.

Tablo 14: Uzun Vade Getirisi Bilgisi

10-20 yıllık gibi uzun vadede hangi varlık daha yüksek getiri sağlar?

- o Tasarruf hesabı
- o Tahvil,
- o Hisse senedi,
- o Bilmiyorum.

		Doğru Cevap Verenler		Doğru Cevap Veremeyenler		χ^2	p
		n	%	n	%		
Cinsiyet	Erkek	30	40,00	62	31,00	1,985	0,159
	Kadın	45	60,00	138	69,00		
Sınıf	Birinci Sınıf	27	36,00	64	32,00	3,980	0,264
	İkinci Sınıf	13	17,33	50	25,00		
	Üçüncü Sınıf	26	34,67	52	26,00		
	Dördüncü Sınıf	9	12,00	34	17,00		
Öğretim Şekli	Birinci Öğretim	33	44,00	92	46,00	0,088	0,767
	İkinci Öğretim	42	56,00	108	54,00		
Genel Not Ortalaması (4.00 üzerinden)	<2.00	8	16,67	35	25,74	2,741	0,254
	2.01-3.00	36	75,00	84	61,76		
	3.01-4.00	4	8,33	17	12,50		
Anne ya da babanın bitirdiği en yüksek okul derecesi	Okuryazar değil	4	5,33	6	3,00	6,777	0,148
	İlkokul	18	24,00	56	28,00		
	Ortaokul	14	18,67	46	23,00		
	Lise	20	26,67	65	32,50		
	Üniversite ve Lisansüstü	19	25,33	27	13,50		
Ortalama Aylık Hane Geliri	<1.000 TL	26	34,67	58	29,00	2,634	0,452
	1.001 TL-2.000 TL	21	28,00	71	35,50		
	2.001 TL-3.000 TL	15	20,00	46	23,00		
	>3.001 TL	13	17,33	25	12,50		

Tablo-14'teki sonuçlara göre öğrencilerin uzun vadedeki getiriye ilişkin bilgileri demografik özelliklerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde değişmemektedir. Ayrıca bu konuda da alınan yanlış cevap sayısı doğru cevap sayısından fazladır.

Tablo 15: Varlık Çeşitlendirmesi Bilgisi

Yatırımcının parasıyla farklı varlıklar alması, onun para kaybetme riskini:

- o Arttırır,
- o Azaltır,
- o Değişirmez,
- o Bilmiyorum.

		Doğru Cevap Verenler		Doğru Cevap Veremeyenler		χ^2	p
		n	%	n	%		
Cinsiyet	Erkek	21	29,58	71	34,80	0,646	0,421
	Kadın	50	70,42	133	65,20		
Sınıf	Birinci Sınıf	15	21,13	76	37,25	6,409	0,093
	İkinci Sınıf	18	25,35	45	22,06		
	Üçüncü Sınıf	25	35,21	53	25,98		
	Dördüncü Sınıf	13	18,31	30	14,71		
Öğretim Şekli	Birinci Öğretim	32	45,07	93	45,59	0,006	0,940
	İkinci Öğretim	39	54,93	111	54,41		
Genel Not Ortalaması (4.00 üzerinden)	<2.00	18	32,14	25	19,53	4,908	0,086
	2.01-3.00	30	53,57	90	70,31		
	3.01-4.00	8	14,29	13	10,16		
Anne ya da babanın bitirdiği en yüksek okul derecesi	Okuryazar değil	2	2,82	8	3,92	2,642	0,619
	İlkokul	21	29,58	53	25,98		
	Ortaokul	17	23,94	43	21,08		
	Lise	17	23,94	68	33,33		
	Üniversite ve Lisansüstü	14	19,72	32	15,69		
Ortalama Aylık Hane Geliri	<1.000 TL	16	22,54	68	33,33	10,178	0,017
	1.001 TL-2.000 TL	33	46,48	59	28,92		
	2.001 TL-3.000 TL	17	23,94	44	21,57		
	>3.001 TL	5	7,04	33	16,18		

Öğrencilerin varlık çeşitlendirmesi bilgileriyle sahip oldukları demografik özellikleri arasındaki bağlantıyı ortaya koymak amacıyla yapılan testin sonuçları Tablo-15'te görülmektedir. Buna göre öğrencilerin bu konudaki finansal okuryazarlıkları ile hane gelirleri arasında anlamlı bir ilişki den bahsetmek mümkündür. Diğer taraftan öğrenciler bu soruya büyük oranda yanlış cevap vermişlerdir.

Tablo 16: Alt Grupların Varlık Çeşitlendirmesi Bilgisi ile Ortalama Aylık Hane Geliri Değişkeninin İlişisine Katkı Düzeyleri

		Doğru Cevap Verenler			Doğru Cevap Veremeyenler		
		Gözlenen	Beklenen	χ^2	Gözlenen	Beklenen	χ^2
Ortalama Aylık Hane Geliri	<1.000 TL	16	21,7	1,50	68	62,3	0,52
	1.001 TL-2.000 TL	33	23,8	3,56	59	68,2	1,24
	2.001 TL-3.000 TL	17	15,7	0,11	44	45,3	0,04
	>3.001 TL	5	9,8	2,35	33	28,2	0,82

Tablo 16 incelendiğinde öğrencilerin varlık çeşitlendirmesi konusundaki finansal okuryazarlıkları ile hane gelirleri arasında anlamlı farklılığa en çok ortalama aylık hane gelirleri 1.000 TL ile 2.000 TL arasında değişen ve soruya doğru cevap verenlerin katkı yaptığı görülmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Finansal okuryazarlık özet olarak bireylerin gelirlerini, birikim ve yatırımlarını akıllıca değerlendiren, bütçelerini doğru yönetebilme yetkinliğine sahip olabilmesidir. Bireylerin finansal okuryazarlıkları gerek piyasaların gerek de tümüyle ülke ve dünya ekonomisinin etkinliği açısından oldukça önemlidir.

Bu çalışmada öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyleri ile finansal okuryazarlığın bireylerin demografik özellikleri ile ilişkili olup olmadığı, işletme bölümü öğrencilerine uygulanan anket sonucu elde edilen verilere ki-kare bağımsızlık testi uygulanarak ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Bulgular incelendiğinde yalnızca faiz, enflasyon ve borsanın işlevine ilişkin sorularda gözlemlenen doğru cevap sayısı, yanlış cevap sayısından fazladır. Lusardi'ye (2008) göre bu soruların temel finansal okuryazarlığı ölçtüğü bilgisiyle, ankete katılan öğrencilerin yalnızca temel düzeyde finansal okuryazar oldukları sonucu çıkarılabilir. Diğer taraftan da ileri düzeyde ise finansal okuryazar değillerdir. Araştırmanın yapıldığı bölümünders programının Türkiye'deki diğer işletme bölümü ders programlarından çok da farklı olmadığı bilgisi ışığında, tüm işletme bölümü ders programlarının hazırlanmasında ve yeniden yapılandırılmasında öğrencilerin finansal okuryazarlıklarını doğrudan ilgilendiren, başta finans olmak üzere, iktisat ve muhasebe gibi derslerin ağırlıklarının ve içeriklerindeki katıca ele alınması önerilebilir. Vatandaşların finansal okuryazarlıklarının genel ekonomiye olan etkileri göz önüne alındığında, işletme bölümü gibi programları doğası gereği finansal okuryazar mezunlar vermesi beklenen bölümlerin önemi daha rahat anlaşılacaktır.

Yapılan ki-kare bağımsızlık testi sonucunda cinsiyet finansal okuryazarlık unsurlarının üçünde etkiliyken öğretim şekli ve hane geliri ise ikişer tanesinde etkili demografik değişkenler olarak karşımıza çıkmıştır. Bu bağlamda ortaya koyulmuş olan araştırma sorularının cevapları şu şekilde sıralanabilir;

- Temel enflasyon bilgisi cinsiyet faktöründen bağımsız değildir.
- Temel enflasyon bilgisi öğretim şekli faktöründen bağımsız değildir.
- Temel enflasyon bilgisi ortalama aylık hane geliri faktöründen bağımsız değildir.
- Borsanın işlevi bilgisi cinsiyet faktöründen bağımsız değildir.
- Faiz oranlarının tahvil fiyatlarına etkisine ilişkin bilgisi öğretim şekli faktöründen bağımsız değildir.
- Hisse senedi çeşitlendirme bilgisi cinsiyet faktöründen bağımsız değildir.
- Varlık çeşitlendirme bilgisi ortalama aylık hane geliri faktöründen bağımsız değildir.

Sınıf, genel not ortalaması ve anne-babanın eğitim düzeylerinin finansal okuryazarlık kavramıyla ilişkisiz çıkması araştırmanın ilgi çekici bulgularından biridir. Normal şartlar altında öğrencilerin ilk yıllarından itibaren finansal okuryazarlıklarını arttırması beklenen iktisat ve finans dersleri almalarından dolayı, yıllar içinde finansal okuryazarlıklarının artması beklenebilir. Aynı şekilde not ortalaması yüksek olanların bahsedilen dersleri daha iyi öğrendiği varsayımı altında finansal okuryazarlıklarının genel not ortalaması yükseldikçe artması beklenebilir. Son olarak da daha fazla gelir sahibi bireylerin veya ailelerin yatırım işleriyle daha iç içe olacağı düşünülürse, yüksek gelirli ailelerin çocuklarının da yüksek finansal okuryazarlık seviyelerinde olması beklenebilir. Ancak yukarıda da açıklandığı üzere bahsedilen demografik özellikler hiçbir finansal bilgi türü ile bağımlı bulunamamıştır.

KAYNAKÇA

- BAYRAM, S. Seçil (2010). *Finansal Okuryazarlık ve Para Yönetimi Davranışları: Anadolu Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Uygulama*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- CUDEJ, Brenda, LAWRENCE, C. Frances, LYONS, C. Angela., METZGER, Kaci, LEJEUNE, Emily, MARKS, Lorenve MACHTMES, Krisanna (2006). "College Students and Financial Literacy: What They Know and What We Need to Learn", *Eastern Family Economics and Resource Management Association Conference 2006*. 102- 109.
- DISNEY, Richard and GATHERGOOD, John (2013). "Financial LITERACY and Consumer Credit Portfolios", *Journal of Banking and Finance*.37. 2246-2254.
- DUCA, John. V. and KUMAR, Anil (2014). "Financial Literacy and Mortgage Equity Withdrawals", *Journal of Urban Economics*. 80. 62-75.
- G8, (2006). Finance Ministers Meetings Improving Financial Literacy. Summary of Discussion, Moscow, April 18-19, 2006 Erişim Tarihi: 19.03.2014 http://www.g8finance.ru/en/documents/index.php?id_19=58&id19=58
- GOEL, Isha and KHANNA, S. Ram (2013). "Financial Education as Tool to Achieve Financial Literacy", *Eastern Economic Forum*.338-345.
- GÜNGÖR, Mehmet ve BULUT, Yunus (2008). "Ki-Kare Testi Üzerine", *Doğu Anadolu Araştırmaları*.
- HOGARTH, Jeanne M., BEVERLY, Sondra G. ve HILGERT, Marianne (2003). "Patterns of Financial Behaviors: Implications for Community Educators and Policy Makers Discussion Draft", *February 2003, 2003 Federal Reserve System Community Affairs Research Conference*.
- JARIWALA, Harsha and SHARMA, M., (2011). "Financial Literacy: A Call for an Attention. *Conference on Inclusive & Sustainable Growth Role of Industry*", *Government and Society Conference Proceedings*.
- KLAPPER, Leora, LUSARDI, Annamariave PANOS, Georgios A. (2013). "Financial Literacy and Its Consequences: Evidence from Russia during the Financial Crisis", *Journal of Banking & Finance*. 37. 3904-3923.
- LEE, Nirmala (2012). "What is Financial Literacy, and does Financial Literacy Education Achieve Its Objectives? Evidence from Banks, Government Agencies and Financial Literacy Educators in England", *The Academy of Financial Services Annual Conference at San Antonio, Texas*.
- LUSARDI, Annamaria and MITCHELL, S. Olivia (2007). "Baby Boomers Retirement Security: The Role of Planning, Financial Literacy and housing Wealth", *Journal of Monetary Economics*. 54.
- LUSARDI, Annamaria and MITCHELL, S. Olivia (2008). "Planning and Financial Literacy: How Do Women Fare?", *NBER Working Paper Series, Working Paper 13750*.
- LUSARDI, Annamaria and MITCHELL, S. Olivia (2009). "How Ordinary Consumers Make Complex Economic Decisions: Financial Literacy and Retirement Readiness", *NBER Working Paper Series, Working Paper 15350*.
- LUSARDI, Annamaria and MITCHELL, S. Olivia (2011). "Financial Literacy and Planning: Implications for Retirement Wellbeing", *NBER Working Paper Series, Working Paper 17078*.
- LUSARDI, Annamaria and MITCHELL, S. Olivia (2011). "Financial Literacy Around the World: An Overview", *Working Paper 17107*.
- LUSARDI, Annamaria and TUFANO, P. (2009). "Debt Literacy, Financial Experiences, and Over indebtedness", *NBER Working Paper Series, Working Paper 14808*.
- LUSARDI, Annamaria (2008). "Financial Literacy: An Essential Tool For Informed Consumer Choice?", *National Bureau Of Economic Research Paper No. 14084 Cambridge, June 2008*.
- LUSARDI, Annamaria (2008). "Financial Literacy: An Essential Tool for Informed Consumer Choice?", *NBER Working Paper Series, Working Paper 14084*.
- MANDELL, Lewis (2006). "Financial Literacy: If It's So Important, Why Isn't It Improving?", *Networks Financial Institute Indiana State University*.
- MARCOLIN, Sonia and ABRAHAM, Anne (2006). "Financial Literacy Research: Current Literature and Future Opportunities", *3rd International Conference on Contemporary Business, Leura NSW, 21-22 September 2006. Australia: Faculty of Commerce, Charles Stuart University*.
- OECD INFE, (2011). "Measuring Financial Literacy: Core Questionnaire in Measuring Financial Literacy: Questionnaire and Guidance Notes for conducting an Internationally Comparable Survey of Financial literacy", Paris: OECD.
- OECD INFE (2013). "Women and Financial Literacy: Oecd/Infe Evidence", Survey and Policy Responses.
- OECD PISA (2012). "Financial Literacy Framework".
- President's Advisory Council on Financial Literacy (PACFL), (2008). 2008 Annual Report to President.
- Ray Morgan Research (RMR), (2003). "ANZ Survey of Adult Financial Literacy in Australia: Final Report", May 2003. Melbourne: Ray Morgan Research.
- ROOIJ, Marteen, LUSARDI, Annamaria and ALESSIE, Rob (2011). "Financial Literacy and Stock Market Participation", *Journal of Financial Economics*. 101. 449-472.
- SCHAGEN, Sandie and LINES, Anne (1996). "Financial Literacy In Adult Life. *National Foundation For Educational Research*", The National Foundation for Educational Research. ISBN 0 7005 1424 4.
- SOHN, Sang-Hee, JOO, So-Hyun, GRABLE, John, LEE, Seonglim and KIM, Minjeung (2012). "Adolescents' Financial Literacy: The Role of Financial Socialization Agents, Financial Experiences, and Money Attitudes in Shaping Financial Literacy among South Korean Youth", *Journal of Adolescence*.35. 969-980.
- STEN, A. and MACKENZIE, D. (2013). "Financial Stress, Financial Literacy, Counselling and the Risk of Homelessness", *Australasian Accounting Business & Finance Journal*. Volume:7. No: 3.
- TEMİZEL, Fatih ve BAYRAM, Fatih (2011). "Finansal Okuryazarlık: Anadolu Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi (İİB) Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma", *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 12, Sayı 1*.
- TEMİZEL, Fatih, (2010). *Mavi Yakalılarda Finansal Okuryazarlık*, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- www.fo-der.org
- www.teb.com.tr
- YILMAZ, Veysel ve TUNCAY, Merve (2012). "Finansal Liberalizasyonun Tasarruf ve Yatırım Üzerine Etkisi: Türkiye Örneği", *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt: 26, Sayı: 3-4, 2012 s:345-363*.